

TÓTH ÁGNES VERONIKA

Utolsó mohikánok?

■ DON QUIJOTE MAUZÓLEUM ■

Goda Gábort és az Artus Társulatot évek óta nyitottság, kísérletező kedv jellemzi, és emiatt hosszú távon sem okoznak csalódást, nem válnak unalmassá, nem ismétlik magukat. Ez fontos erény, ugyanis a színházlátogató a legtöbb bemutató alkalmával zsákbamacskát vesz, meg kell becsülni tehát, ha valakiben éveken keresztül bízni lehet.

Nem gondolom, hogy Goda valamiféle karizmatikus mester vagy kivételes kameleon lenne, egyszerűen csak nagyvonalú és okos koreográfus, aki túllát önmagán, és bízic mások tehetségében: gesztus értékű már az is, hogy az előadók – Bakó Tamás, Csató József, Dombi Kati, Gold Bea, Grecsó Zoltán, Kocsis Gábor, Lipka Péter – egyben alkotókként vannak feltüntetve a színlapon. Goda ugyanis pontosan tudja, hogy nem lehet meg társak nélkül, és biztos kézzel halássza ki maga mellé az egyre fiatalabb (nem csupán táncos-) tehetségeket. Az Artus termékeny együttműködést ápol a Medence Csoporttal, már a *Rókatündérek* című darab kivételes labirintusrendszerét is ők hozták létre, míg az Őszi Fesztivál keretében bemutatott *Don Quijote Mauzóleum* terének és az előadáson látható élő installációnak a megtervezéséért az a Bodóczky Antal vághatja zsebre a dicséretet, aki szintén a Medence

Csoport tagja. Az előadás másik motorja Csató József festő és zeneész, aki a nyolcvanas–kilencvenes évek muzsikájának (Európa Kiadó, Balaton, Csokolom) hangulatát varázsolja a színpadra, bumfordi bájú, szellemes szövegekkel megspékelve.

Talán valóban érdemes Csató Józseffel kezdeni a méltatást, mert a tér, ahova belépünk (átmeneti zóna, határterület a civil és színházi tér között, hiszen a ruhatárat is magában foglalja), egyben erős, karakteres zenei tér is. Eleinte úgy tűnik ugyanis, mint ha koncertre érkeznenk, egy, a hetvenes évekből átmentett, csíkos öltönyben tébláboló langaléta „első teltházás koncertjére”. Józsi enyhe lámpalázban köszönt minket, majd énekelni kezd, és produkciójától nem csupán a beépített rajongóként működő, „Józsi, Józsi!” kiáltásokat eregető, ugránczó Bakó Tamás esik transzba, hanem a közönséget is villámgyorsan beszippantja az élmény. Innentől datálható az érzés, hogy de jó, hogy eljöttünk, itt végre nem leszünk átvágyva, hanem valami egészen szokatlan, különös élménnyel gazdagodunk.

A térben szereplők meglepő módon élő installációként vannak jelen, Józsi, az énekes fel is szólít miket, hogy a számok szünetében haladjunk tovább az egyes „láttnivalókhöz”. Ez a múzeum-ma-

Grecsó Zoltán és Dombi Kati

Schiller Kata felvételei

Bakó Tamás

uzóleum nem tartogat mást, mint Don Quijote különc alteregóit: a biciklistát, aki a pedált tekerve egy régi film képkockáit pörgeti; az asztronautát, aki a súlytalanság állapotában lebeg egy cipő, egy kabát, egy szék és James Cooper *Az utolsó mohikán* című könyvének társaságában; a gramofonos lányt, aki szőke loknikkal, avitt, csipkés ruhájú babaként trónol egy hatalmas gramofonon, és csak akkor énekel, ha a közönségből forgatja valaki (forgatni pedig kell, mivel ő Józsi vokalistája is egyben); és az üvöltöző prédikátort, aki arra biztat minket, hogy kövessük őt, és „szabadítsuk ki a Bolondság Lovagjának sírját a Ráció nemeseinek hatalmából!”.

Atütő hangulatuk van az első perceknek, és emellett nagyon egyértelmű kulcsokat is kapunk az előadás dekódolásához, Godaék ars poeticájához. A cím is nagyon pontos: mauzóleumban vagyunk, vagyis halottak között, ahol a letűnt idők embertípusát tanulmányozhatjuk egy színpad méretű vitrinben. Nem véletlen, hogy *Az utolsó mohikán* lóg az asztronauta feje fölött, nyilván önmeghatározásként, és az sem véletlen, hogy a prédikátor mellett, a racionalizmus (némiképp leegyszerűsített) szimbóluma gyanánt, algebrakönyvet találunk. A Don Quijote-i karaktert minden szereplő hordozza, és ez az olyan egyértelmű jelzések nélkül is nyilvánvaló, mint a szereplők neve előtt álló DQN előtag, vagy a lo-vagra utaló álarc álbajusszal és álszakállal.

Gyorsan megkapjuk a választ arra a kérdésünkre is, hogy ez a sokszorosított Don Quijote vajon milyen szélmalommal harcol: a falra vetítve torz emberfejek sorakoznak, amelyek a közönség buta, hideg és elutasító tömegét jelképezik, és a kegyeikre vágyakozó művészt közönyükkel sújtják. Goda sokszor beépítette már a közönséget darabjaiba, de általában a nézőkről készült fotók felhasználásával. A helyzet érdekességét most az adja, hogy az álközönség közömbösségét a valódi közönség lelkesedése ellenpontoszza.

És miért is ne volnának feldobva, amikor ezernyi apró ötlet van beletömöködve az előadásba! Például a prédikátor a fejével tör diót, az asztronauta súlytalanul lebegve adogatja a labdát, a szereplők kecskeszakállas álarcban küzdenek meg egymással, és harcolnak meg saját bolondságukkal. Az egymást ellenpontoszó jelenetek engem leginkább Brueghel *Gyermekjátékok* című festményére emlékeztetnek, melyek némelyikét (például a karikázást vagy a visszhanggal való kísérletezést) Lukácsi András, a „játékok és szokások bűvárlója” a hiábavalóság, a semmi játékaiknak nevezi. Valóban nem az értelem az a kohéziós erő, mely összefűzi a darab jelene-

teit, hanem épp ellenkezőleg: az értelem kiiktatása – „felesleges” és „ésszerűtlen” szépséges pillanatoknak vagyunk tanúi. A bolondság mint egyetlen túlélési forma, mint egyedül hiteles életút jelenik meg, és végleg összekeveredik az álmodozással, a naivitással, a reménnyel, a szabadságvágygal, a képzelettel, a művészetben való hittel. Vagyis e csúsztatás, e romantikus örütfelfogás jegyében a művészek a szépség utolsó őrzői egy ellenséges világban. Őszintén: ki ne akarna ezek után bolond lenni?

Az előadás igazi slusszpoénja, a középkor *memento mori*-hangulatát idéző találkozás a darab végére marad. Körülményes, zagyvának ható, szólásokból összedobált szóturmix, egy mégis nagyon erős halotti beszéd vezet be a közönség és a „halott” találkozását. A halott egy nagy gömbben érkezik, és súlypontjából folyamatosan kibillenve egy másfél méter sugarú körben kezdet fog a vállalkozó szellemű nézőkkel. Bakó Tamás „porhüvely” meglepően mosolygós és bizalomgerjesztő, így aztán senkit nem ijeszt meg, hogy kézfogása egyenlőségjelet tesz élő és halott között, pedig ez a gesztus a halált tabu alá helyező korunkban még játékoságában is meglehetősen radikális.

A Don Quijote-analógia mellel – bár pompás előadáshoz szolgáltatott apropót – szerintem nem illik az Artusra. Nem nevezném szélmalomharcnak a termékeny műhelymunkát, a tehetségek okos kihalászását, a több száz néző azonnali két vállra fektetését. Számomra hiteles egy előadás, ha a gyerekek nem ásitoznak, hanem bökődik egymást és viháncolnak, és ha a közönség az előadás után is ott toporog várakozó arccal, hátha lesz még valami, és ürügyként, derékig elmerülve a halott gömb alakú jelmezében, annak statikai sajátosságait vizsgálja. Ez itt ugyanis nem más – bármennyire fájhat is a mazochista Don Quijoténak –, mint egy hálás vendégsereg, amely boldog, mert fűrészporrágcsgáló műélvezet helyett végre igazi színházi élményt kapott.

DON QUIJOTE MAUZÓLEUM, ARTUS – GODA GÁBOR TÁRSULATA (Artus Stúdió)

TÉR: Bodóczy Antal, Goda Gábor. JELMEZ: Lőrincz Krisztina. RENDEZTE: Goda Gábor.

ALKOTÓK, ELŐADÓK: Bakó Tamás, Csató József, Dombi Kati, Gold Bea, Grecsó Zoltán, Kocsis Gábor, Oldal István, Lipka Péter.